

2

3

בתי המשפט

4

001625/02 א		בית משפט השלום ירושלים	
12/08/2007	תאריך:	כבוד השופט משה בר-עם	בפני:

5

6

7

בעניין: 1. עיזבון _____ שחאתית

2. _____ אלשחאתית

ע"י ב"כ עו"ד ענת קדרון

התובעים

נ ג ד

1. מפקד כלא מגידו

2. מדינת ישראל-משרד הביטחון

ע"י ב"כ עו"ד נירה משרקי

הנתבעים

נ ג ד

1. _____ נידאם

2. _____ אבו אלרוב

3. _____ ג'לאד

-
-
צדדים שלישיים

8

9

פסק דין

10

11

כללי: א.

12

13

1. תביעה לפיצויים בגין נזקי גוף, בקשר לאירוע פלילי שהתרחש בכלא מגידו

14

ובשאלה, האם יש להטיל אחריות בנזיקין, ישירה או שלוחית, על המדינה

15

כלפי אסיר, שנפטר, לאחר שהוכה מכות נמרצות, במשך מספר ימים

16

רצופים, על ידי אסירים אחרים הכלואים עימו ובטענה, כי המדינה

17

התרשלה בקיום חובת ההשגחה והפיקוח על חייו וכשלה בנקיטת אמצעי

18

זהירות סבירים למניעת מותו.

19

ב. על העובדות הטענות וההליכים:

1
2
3
4 המנוח, _____ שחאתית, יליד 1975 (להלן: "המנוח"), סטודנט
5 באוניברסיטת חברון ותושב הכפר דורא, שבשטחי הרשות הפלסטינית,
6 נעצר בשנת 1995 ונשפט ל- 20 חודשי מאסר בגין פעילות בארגון החמאס.
7 המנוח נכלא, תחילה בכלא קציעות וביום 18/1/96, שבועיים לפני מותו,
8 הועבר לכלא מגידו (להלן: "הכלא"). בכלא, הוחזק המנוח בפלוגה א' –
9 פלוגה שנועדה לאסירים בטחוניים ושוכן בתא ז3, באגף המכונה אגף
10 "הרכבת" (תרשים "הרכבת" הוגש במהלך הדיון וסומן מ/1). באגף זה
11 שלושה תאים שביניהם מחבר מסדרון ואשר על פי נוהלי הכלא, תנועת
12 האסירים, בין התאים באגף, היא חופשית במשך מרבית שעות היום, מלבד
13 במועדים בהם סופרים את האסירים. על פי הנטען, מספר ימים לפני מותו,
14 נקרא המנוח בידי אחד מהאסירים לתא ז3, כאשר יחד עימו נכנסו לתא גם
15 שני אסירים נוספים (להלן: "העבריינים"). העבריינים ואסירים אחרים
16 החלו לחקור את המנוח, על רקע החשד בדבר שיתוף פעולה עם השלטונות.
17 "החקירה" נערכה תחת עינויים קשים, המנוח נקשר והוכה בכל חלקי גופו
18 ובמשך מספר ימים רצופים, עד אשר נפח את נשמתו, ביום 15/2/96 (להלן:
19 "האירוע הפלילי"). כנגד העבריינים הוגש כתב אישום, בבית המשפט
20 המחוזי בנצרת (ת"פ 81/96), בגין האירוע הפלילי. העבריינים הודו במיוחס
21 להם, במסגרת כתב אישום מתוקן והורשעו על פי הודאתם בהריגת המנוח
22 ועל כל אחד מהם הושת מאסר בפועל של 15 שנה. ערעורם על גזר הדין
23 נדחה (ע"פ 749/97). עוד נטען, כי ביום 1/2/96 אירע בבית הכלא אירוע
24 דומה בעניינו של אסיר אחר בשם _____ כילאני, שנפטר אף הוא כתוצאה
25 מאלימות של אסירים הכלואים עימו (להלן: "האסיר האחר") ועל אף
26 האמור לא נעשה דבר כדי למנוע הישנותם של מקרים דומים.
27

28 3. בנסיבות אלה, טענו התובעים, כי האירוע הפלילי ומותו של המנוח בגדרו,
29 נגרמו כתוצאה מרשלנות המדינה ונציגיה, עקב הפרת חובת הפיקוח
30 והזהירות שהם חבים כלפי אסירי הכלא ובכך שלא הסיקו מסקנות
31 ממקרים דומים של אלימות אסירים שהתרחשו בעבר ולא קבעו נהלים

1 והנחיות מתאימות. התובעים טענו, בנוסף, להפרת חובה חקוקה שבדין
2 ובין היתר, לעניין סעיפים 2, 4 ו- 11 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו
3 ולעניין סעיף 322 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 ואולם, בסיכומיהם, נזנחה
4 הטענה וטענותיהם התמקדו במישור עולת הרשלנות, בלבד. בשל האירוע
5 הפלילי, טענו התובעים לנזקים שנגרמו לעיזבון ולאימו של המנוח (שתבעה,
6 לחילופין, הן כיורשת והן כתלויה), בגין הוצאות קבורה, אובדן תמיכה
7 ושירותי בן, בעבר ובעתיד וכן בגין נזק כללי, בשל קיצור תוחלת חייו של
8 המנוח וכאב וסבל שעבר, עובר למותו. בהמשך, תוקן כתב התביעה (החלטה
9 מיום 14/2/06) והוסף ראש נזק בגין "השנים האבודות". בסיכומיהם (ס' 101)
10, טענו התובעים, כי תביעת אימו של המנוח, כתלויה, נבלעת בתביעת
11 העיזבון, לנוכח הזהות הקיימת בין היותה תלויה ויורשת ומשזכותה
12 לקבלת הפיצוי, הוא "מהגבוה שביניהם". על יסוד האמור, טענו לפיצוי בגין
13 הנזקים שנגרמו לעיזבון בלבד, בשל הוצאות קבורה ולוויה, כאב וסבל,
14 קיצור תוחלת חיים והפסד השתכרות "בשנים האבודות" (ס' 102, שם) ועל
15 סך כולל של 1,972,472 ₪.

16
17 4. התובענה דנא הוגשה כנגד שני נתבעים. הנתבע 1 הוא "מפקד כלא מגידו".
18 שמו ופרטיו לא הובאו בכתב התביעה ולפיכך, היה מקום למחוק את
19 התביעה כנגדו, מחמת העדר זיהוי ובשל כך שאיננו אישיות משפטית.
20 אולם, משהנתבעת 2, (להלן: "המדינה") הודתה באחריותה השילוחית
21 למעשיו (ס' 5 לכתב הגנתה), אין למחדל התובעים, בענייננו, נפקות
22 משפטית של ממש ולמעשה, יש לראות את התובענה כמי שהוגשה כנגד
23 המדינה, בלבד ובשל אחריותה הישירה והשילוחית להתנהגות נציגיה, עובר
24 לאירוע הפלילי.

25
26 5. בכתב הגנתה, המדינה לא התכחשה לנסיבותיו של האירוע הפלילי ומותו
27 של המנוח, אולם כפרה באחריותה למותו. בסיכומיה, הגם שהודתה, "כי
28 היה ידוע באופן כללי שמקרים כאלה עלולים להתרחש" (ס' 369), טענה,
29 כי לא ניתן היה לצפות את האירוע הפלילי, בעיקר בשל מעורבות
30 העבריינים והיותם "הסיבה המכרעת לנזק" (ס' 372), הוסיפה, כי ננקטו כל
31 האמצעים הסבירים למניעת התרחשותו ולחילופין טענה, ל"הסתכנות

1 מרצון" ו"אשם תורם" של המנוח (ס' 333-340) וסיכמה, כי ככל שבית
2 המשפט ייעתר לתביעה, מתבקש להשית חלק עיקרי מן האחריות על
3 העבריינים (ס' 427).

4
5 במהלך הדיון, הגישה המדינה הודעה לצד ג' כנגד העבריינים ומשלא הוגש .6
6 כתב הגנה, להודעה, ניתן כנגדם "פסק דין חלקי" (החלטה מיום 7/6/06).
7 הדיון התנהל, בתחילה, בפני כב' השופט כרמל, לאחריו, הועבר, בפני כב'
8 השופטת ניקוטר-באום ובהמשך, הובא בפניי. הצדדים הגישו את
9 עדויותיהם הראשיות בתצהירים. מטעם התובעים, הוגש תצהירו של
10 _____ שחאתית, אחיו של המנוח, אליו צורף צו ירושה (מש/1) וחוות
11 דעת מומחה של ד"ר היס (מש/2), בעניין נתיחת גופת המנוח ונסיבות
12 פטירתו, כאשר בסיכום חוות הדעת (עמ' 6) קובע המומחה כי מותו של
13 המנוח "נגרם מהלם תת נפחי ונאורגני, בעקבות חבלות קהות, ישירות
14 (מכות) בכוח, באופן יחסי רב, בגוו ובגפיים". כמו כן צורפה חוות דעתו
15 המשלימה (מש/3), שבגדרה, קבע המומחה, בתשובה לשאלות נציגי
16 המדינה, כי "...חלק מהחבלות שתוארו בגופו של המנוח, נגרמו מספר
17 שעות או עשרות שעות לפני מותו אם כי לא ניתן לקבוע במדויק את מועד
18 היווצרותם" (ס' 1), שכן הגופה לא נבדקה "באתר מציאתה" על ידי רופא
19 משפטי (ס' 2). עוד צורפו, הודעת פטירה (מש/5), רישיון קבורה של המנוח
20 (מש/6) וחומר החקירה בעניינו של המנוח ובעיקר, הודעות שגבתה משטרת
21 ישראל מנציגי המדינה, ששרתו בסדיר ובמילואים בכלא, במועדים
22 הרלוונטים וכן של אסירים אחרים שהוחזקו שם באותו מועד, לענין
23 גרסתם בקשר לאירוע הפלילי ונסיבות מותו של המנוח. כמו כן צורפו
24 צילומים של "הרכבת" ושל ההליכים המשפטיים שננקטו בעניינם של
25 העבריינים, לרבות העתק מכתב האישום ופרוטוקול הדיון בבית המשפט
26 המחוזי בנצרת (ת.פ. 81/96), הכרעת הדין, גזר הדין (מיום 17/12/96,
27 שבגדרו פורטו נסיבות מותו של המנוח) וכן פסק הדין בבית המשפט העליון
28 (ע"פ 749/97), שדחה את ערעור העבריינים על גזר הדין.

29
30 בהמשך, הוגשו ראיות נוספות מטעם התובעים, שעיקרם, חומר חקירה .7
31 נוסף בקשר למותו של האסיר האחר וההליכים המשפטיים שהתנהלו

1 בעניינו וזאת, לביסוס טענתם בדבר התרחשותם של מקרים דומים בעבר,
2 כדוגמת האירוע הפלילי והתרשלות המדינה בעניין העדר נקיטת אמצעים
3 למניעתם.

4
5 8. מטעם המדינה הוגשו תצהיריהם של בעלי התפקיד, במועדים הרלוונטים,
6 בצירוף הודעותיהם לגורמי החקירה ובכלל זה תצהירו של מפקד הכלא.
7 בהמשך, הוגש, בהסכמה, נוהל טיפול באירועים בין כלואים במתקן הכלא,
8 מחודש 7/95 (ת/1) וכן הוסכם (פרוט' מיום 17/1/07, עמ' 19, ש' 20-23)
9 לקבל את הודעות מקצת מהעדים, כראיה, ללא חקירתם. בנסיבות אלה
10 ולאחר שנחקרו מקצת מהעדים, הוגשו סיכומי הצדדים והתיק הובא בפניי
11 למתן פסק דין, כדלקמן.

12 13 **ג. השאלה שבמחלוקת - הכרעה בתמצית:**

14
15 9. הפלוגתא העיקרית השנויה במחלוקת בין הצדדים, הדורשת ליבון והכרעה,
16 עניינה בסוגית האחריות ובשאלה, האם בנסיבות העניין, יש מקום להטיל
17 אחריות על המדינה ונציגיה, בקשר לאירוע הפלילי ומותו של המנוח, בגדרו.
18 יאמר מיד, כי לאחר שבחנתי את מכלול הראיות הרלוונטיות והתרשמתי
19 מעדויות העדים, שוכנעתי כי בנסיבות העניין, יש להטיל על המדינה את
20 האחריות למותו של המנוח וזאת, לאחר שהתובעים השכילו להניח בפניי
21 תשתית ראייתית מספקת לביסוס טענותיהם, לעניין הפרת חובת הזהירות
22 המושגית והקונקרטית של המדינה כלפי המנוח וכפועל יוצא, לחיבה
23 בפיצוי התובעים על נזקיהם.

24 25 26 **ד. על האחריות:**

27 **כללי:**

28 10. סעיפים 35 ו-36 לפקודת הניזקין קובעים את יסודותיה של עוולת
29 הרשלנות והם: חובת זהירות, התרשלות וגרימת נזק. סעיף 36 קובע את
30 היסוד הראשון לפיו, האחריות לרשלנות מותנית בכך, כי על המזיק תוטל
31 חובה כלפי הניזוק שלא להתרשל כלפיו. החובה הינה כללית ומוטלת כלפי

1 כל אדם, "כל אימת שאדם סביר צריך היה באותן נסיבות לראות מראש
2 שהם עלולים, במהלכם הרגיל של דברים להיפגע ממעשה או ממחדל".
3 חובת הזהירות המושגית רואה במבחן הציפיות את התשובה לקיום חובת
4 הזהירות ומשיבה לשאלה, האם ביחס לסיכון מסוים קיימת חובת זהירות
5 מושגית. חובת הזהירות הקונקרטי משיבה לשאלה, האם בנסיבות
6 המקרה הקונקרטי וביחס לניזוק מסוים קיימת חובת זהירות. באשר
7 לחובת הזהירות המושגית קיימת הבחנה לעניין סוגי המזיקים אליהם
8 משתייך המזיק לבין סוגי הנזקים אליהם משתייך הניזוק והאם קיימים
9 ביניהם יחסי "רעות", לעניין סוג הפעילות שהתרחשה ולעניין סוגי הנזקים
10 שנגרמו לניזוק ובאשר לחובה הקונקרטי ההבחנה הינה לעניין הפעילות
11 המסוימת והנזק הספציפי שנגרם. במסגרת חובת הזהירות המושגית
12 הבחינה מופשטת ועוסקת בקטגוריה של מזיקים, ניזוקים, נזקים ופעולות
13 מזיקות. במסגרת חובת הזהירות הקונקרטי, הבחינה נעשית על יסוד
14 עובדות המקרה הנדון, על פי מבחן הציפיות ובנסיבות המקרה הספציפי.

15
16 כאמור, חובת הזהירות המושגית נקבעת לפי מבחן הציפיות והשאלה, אם .11
17 אדם סביר צריך היה לצפות התרחשותו של נזק מסוג זה שנגרם, שכן לא כל
18 נזק שניתן לצפותו כעניין טכני צריך לצפותו כעניין נורמטיבי (ע"א 145/80
19 ועקנין נ' המועצה המקומית בית שמש פ"ד לז(1) 113 (להלן: "עניין
20 ועקנין"). חובת הזהירות מניחה קיום קשר סיבתי ואולם, עניינה בבחינת
21 הצבת גבול וצמצום האחריות והצבת מחסום לנזק שצפוי מההיבט הטכני,
22 כאשר "נקודת המוצא העקרונית היא, כי מקום שניתן לצפות נזק,
23 כעניין טכני, קיימת חובת זהירות מושגית, אלא אם כן קיימים שיקולים
24 של מדיניות משפטית, השוללים את החובה" (עניין ועקנין, עמ' 121).
25 שיקולים אלו יקבעו "על פי צורכי החברה המשתנים", שכן עוולת הרשלנות
26 הינה בעלת "רקמה פתוחה". ודוק- "מדיניות משפטית" אינה נוסחת קסם
27 אלא איתור הערכים והאינטרסים הרלוונטיים, תוך מתן משקל ראוי לכל
28 אחד מהם ושקילתם "במאזני צורכי החברה המשתנים" תוך עימות ואיזון
29 ביניהם, אשר נקודת האיזון משתנה בתקופות היסטוריות שונות ובהתאם
30 לצרכים המשתנים של החברה (ע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' גורדון, פ"ד
31 לט(1) 113).

1

2 אף כי קיימת חובת זהירות מושגית, לא תוטל אחריות ברשלנות אלא לאחר .12
3 שתיבחן השאלה, האם גם קיימת חובת זהירות קונקרטיה. לשון אחר
4 "...עדיין קמה ועומדת השאלה הנוספת, אם בין המזיק הספציפי לבין
5 הניזוק הספציפי, בנסיבותיו המיוחדות של המקרה, קיימת חובת זהירות
6 קונקרטיה בגין הנזק הספציפי שהתרחש" (עניין ועקנין, עמ' 125). כמו
7 חובת הזהירות המושגית, כך גם חובת הזהירות הקונקרטיה נקבעת על פי
8 מבחן הצפיות. השאלה האם אדם סביר יכול היה לצפות – בנסיבותיו
9 המיוחדות של המקרה – את התרחשות הנזק ואם כן, האם אדם סביר
10 צריך היה, כעניין שבמדיניות משפטית ראויה, לצפות התרחשותו של אותו
11 נזק. השאלה הראשונה – טכנית במהותה והשניה – נורמטיבית באופיה.

12

מן הכלל אל הפרט:

13

14 בענייננו, נדמה כי השאלה, האם יש להטיל על המדינה חובת זהירות .13
15 מושגית, בגין מניעת מעשים פליליים, שנעשו על ידי אחרים, איננה שנויה
16 במחלוקת. ראשית, הגישה המחסנת את השלטון, ככזה, מאחריות בניזיקין
17 נדחתה זה מכבר (ע"א 1678/01 מדינת ישראל נ' וייס, פ"ד נח(5) 167),
18 שנית, שאלת אחריותו הניזיקית של נתבע (לרבות המדינה), בשל מחדלו
19 לנקוט אמצעי זהירות במניעת מעשה עבריינות שבוצע על ידי צד שלישי נגד
20 התובע, הוכרה אף היא במקרים המתאימים (ע"א 6279/04 עזבון המנוח
21 מוסא אבו צבחה נ' מדינת ישראל, תק-על 2007 (2), 878, ע"א 6970/99 אבו
22 סמרה נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(6) 185, ע"א 3510/99 ולעס נ' אגד – אגודה
23 שיתופית לתחבורה, פ"ד נה(5) 826). אכן נכון, בנסיבות מתאימות, עשויה
24 לקום על המדינה חובה ניזיקית, לנקוט באמצעים סבירים, כדי למנוע גרימת
25 נזק לזולת, על ידי פעילות פלילית של צד שלישי. חובה כזו צומחת בדרך
26 כלל בשל אופי היחסים שבין התובע לבין המדינה ובשל השליטה והפיקוח
27 שיש בידה על מבצע הפשע או על מקום ביצועו (ע"א 3510/99 לעיל). ודוק –
28 "...התערבותו של הגורם הזר – העבריין – אינה שוללת מניה וביה את
29 אחריותו של הנתבע; המבחן המרכזי בכגון דא הוא מבחן הצפיות" (ע"א
30 6279/04 לעיל – פסקה 4) ועל פיו הוכרה בעבר החובה לצפות התנהגות
31 זדונית ומכוונת של צד שלישי שגרמה לנזק (ע"א 500/82 עצינוני נ' עזקר פ"ד

מ(2) 733). מכאן, אין לקבל את טענת המדינה, בסיכומיה (ס' 372), שלפיה
התנהגות העבריינים, בגדר האירוע הפלילי, הינה בבחינת "גורם זר
מתערב" המנתקת את הקשר הסיבתי, בעניינה, שכן **"...גם מעשה פשע
המבוצע על ידי אחר שהוא בגדר גורם זר מתערב, לא יחשב כסיבה מכרעת
לנזק הפוטר את הגורם המתרשל הראשון מן האחריות בנוזיקין, אם
נדרשת מן הגורם המתרשל הראשון חזות מראש של המעשה הזדוני,
כאחת מן התוצאות האפשריות של המעשה או המחזל המהווים את
האשם של הגורם המתרשל הראשון"** (ע"א 350/77 כיתן בע"מ נ' וייס פ"ד
לג (2), 785, 801-802 וע"א 6279/04 לעיל, פיסקה 5). לפיכך, פעולה מכוונת
שניתן לצפותה, אינה מנתקת את הקשר הסיבתי (ע"א 576/81 בן שמעון נ'
ברדה, פ"ד לח(3) 1). מכאן, כאשר חובת הזהירות המוטלת מכוונת למנוע
אשמו של אדם אחר, אין לראות בהתרחשות אשמו של האחר, כסיבה
מכרעת המנתקת את הקשר הסיבתי (ע"א 610/94 בוכבינדר נ' כונס
הנכסים הרשמי בתפקידו כמפרק בנק צפון אמריקה, פ"ד נו(4) 289, 328).
כך בעניין חובת הזהירות המושגית וכך גם בעניין חובת הזהירות
הקונקרטית, אשר בהיבטה הטכני, נדמה, כי גם כאן המדינה איננה ממש
חולקת (ס' 369 לסיכומיה). אכן נכון, מעשה פשע כדוגמת האירוע הפלילי,
עשויים היו להתרחש בכלא בכל זמן ולפיכך הם "ניתנים לצפיה". זאת ועוד,
בחקירתו, העיד מפקד הכלא, שמואל אלבוז, כי חקירות אלימות של
אסירים כנגד אסירים אחרים, שנחשדו על ידם בשיתוף פעולה עם
השלטונות, היו בגדר תופעה מוכרת בכלא ובלשונו, **"...היתה תקופה
שחקירות פנים בין הכלואים היתה תופעה שכיחה יותר"** (פרוט' מיום
8/1/07, עמ' 26, ש' 11-12). גם העד גז לקס, העיד בחקירתו כי **"...הסיכון
לפגיעה בכלואים היה ידוע לשלטונות הכלא"** (פרוט' מיום 17/1/07, עמ'
17, ש' 29). לא זו אף זו, מותו של האסיר האחר, זמן קצר לפני התרחשות
האירוע הפלילי ובנסיבות דומות, קרי: בדרך של "חקירה" אלימה על ידי
אסירים אחרים הכלואים עימו, מלמדת בעליל כי אירועים מסוגו של
האירוע הפלילי אפשריים ומכאן, אף צפויים ולא זו בלבד, אלא שהוכן נוהל
מיוחד לעניין זה (ראה: ס' 2 בת/1) ובגדרו נקבעו הנחיות מפורטות כיצד
לטפל בעניינו של מי שעובר "חקירה", בשל היותו חשוד בשיתוף פעולה.
לפיכך ועל יסוד כל האמור, הנני קובע כי המדינה יכולה היתה "כעניין

1 טכני" לצפות את התרחשות האירוע הפלילי. יחד עם זאת, חובת הזהירות
2 הקונקרטיית כוללת, כאמור, נוסף על דרישת הצפיות "הטכנית", גם דרישה
3 לצפיות "נורמטיבית". לפיכך, יש "לסנן" מתוך שלל הסיכונים
4 המתקיימים, את אותם סיכונים בלתי סבירים הצריכים צפיה, אשר רק
5 בגינם תוטל אחריות וזה יעשה במהלך בדיקת ההיבט הנורמטיבי של חובת
6 הזהירות הקונקרטיית (ע"א 3510/99 לעיל, עמ' 841).

7

8 אמת, הטלת אחריות נזיקית בגין אי מניעת מעשה פלילי אינה מובנת .14
9 מאליה ויש לבחון את נסיבותיה בזהירות, בכל מקרה ומקרה, שכן
10 "...אחריות כזו מן הראוי שתוטל בזהירות הראויה, תוך בחינת צפיותו של
11 האירוע העברייני, האמצעים שננקטו למניעתו, והקשר הסיבתי שבין
12 הפרת החובה לבין הנזק שנגרם בפועל" (ע"א 6970/99 לעיל, עמ' 188).
13 קיומה של חובת הזהירות הקונקרטיית תבחן, לאור מבחנים שנקבעו, לעניין
14 זה ובין היתר, "...האם היה הנתבע מודע להתרחשות הקרבה של המעשה
15 העברייני... האם התרחשו בעבר במקום האירוע אירועים דומים, האם
16 שכיחים באותה סביבה מעשים פליליים, האם המעשה העברייני שאירע
17 הינו מעשה שגרתי או שמא היה חריג באופיו, האם היה הנתבע בעל
18 השליטה והפיקוח על העברין או על מקום הביצוע, האם בהתחשב במהות
19 היחסים בין בעלי הדין, היה התובע יכול להסתמך באופן סביר על כך
20 שהנתבע ינקוט אמצעי זהירות סבירים לשמירת בטחונו מפני עבריינים...
21 האם ניתן ללמוד על קיומה של החובה מכלל הנסיבות האחרות של
22 המקרה" (ע"א 3510/99 לעיל, עמ' 842-843). זאת ועוד, נוסף על השיקולים
23 הפרטניים, יש גם לבחון "...שיקולים של מדיניות ציבורית אשר בגינם
24 עשוי בית המשפט להמנע מלקבוע כי בין הצדדים קיימת חובת זהירות"
25 (שם, שם).

26

27 אם כן, השאלה בענייננו היא, האם צריכה היתה המדינה, בנסיבות העניין, .15
28 לצפות את התרחשותו של האירוע הפלילי ולנקוט באמצעים זהירים
29 למניעתו? לשון אחר, האם ישנם שיקולים של מדיניות משפטית השוללים
30 את החובה? שכן, ברגיל, מקום בו ניתן לצפות נזק כעניין טכני, קיימת
31 חובת זהירות אלא אם כן קיימים שיקולים של מדיניות משפטית

1 המצדיקים את העדרה (עניין ועקנין, עמ' 121). בענייננו, יש לזכור, כי
2 עסקינן במערכת יחסים מיוחדת בין המדינה לבין המנוח, הנתון
3 במשמורתה ובהשגחתה ולכאורה די היה בעובדה זו, כשלעצמה, כדי להטיל
4 עליה חובת זהירות קונקרטיית, כלפי המנוח, לדאוג לשלמו ולבטחונו
5 כאסיר, לרבות מפני מעשים פליליים של אסירים אחרים הכלואים עימו
6 (ע"א 1892/95 מוחמד קאסם אבו סעדה נ' שירות בתי הסוהר – משטרת
7 ישראל, פ"ד נא(2) 704, 708) ומשלא נמצאו שיקולים מיוחדים, המצדיקים
8 את שלילתה (ראה והשווה: ע"א (י-ם) 9440/06 נידם נ' עיריית ירושלים,
9 תק-מח 2007(3)
10 2576). כפי שקבעתי, המדינה היתה מודעת להתרחשותם האפשרית של
11 אירועים כדוגמת האירוע הפלילי, לנוכח תופעת "החקירות" שנהגה בכלא
12 במיוחד בשל אירוע דומה שהתרחש בענייניו של האסיר האחר, זמן קצר
13 בטרם האירוע הפלילי ומכאן, שהמדינה היתה מודעת להתרחשותו הקרבה
14 (ע"א 3510/99 לעיל). זאת ועוד, אין חולק כי למדינה השליטה והפיקוח על
15 הנעשה בכלא (מקום ביצועו של האירוע הפלילי) ועל העבריינים ומכאן, כי
16 היתה בידה האפשרות לנקוט באמצעים למניעתו. בעניין זה נפסק כי בעל
17 יכולת הפיקוח והשליטה על הנעשה במקרקעין, הינו גם לרוב בעל היכולת
18 הטובה ביותר לחזות סיכונים הנובעים מפעילות המתקיימת שם ולפקח
19 עליה בדרך היעילה ביותר (ע"א 1068/05 עיריית ירושלים נ' מיימוני –
20 פורסם בנבו). לא זו אף זו, לנוכח היותו נתון במשמורת המדינה, יכול היה
21 המנוח, להסתמך באופן סביר על כך שהמדינה תנקוט אמצעי זהירות
22 סבירים לשמירת בטחונו מפני העבריינים. יודגש, כי מקום בו עסקינן
23 בפגיעה בחיי האדם, נפסק, כי ההגנה עליהם מחייבת "סטנדרט
24 התנהגות מחמיר, בגדרו נדרשת צפיות סבירה לסכנות, שהיקפה רחב"
25 (ע"א 8199/01 עזבון המנוח עופר מירו ז"ל נ' מירו פ"ד נז(2) 785, פסקה 6).

26
27 טוענת המדינה, בסיכומיה, כי לא יכולה היתה לצפות במדויק את
28 התרחשות הנזק ואולם, הלכה פסוקה היא כי "המזיק אינו צריך לצפות את
29 פרטי ההתרחשויות. ראייתו אינה צריכה להיות מדויקת וחדה. די לו
30 שצריך הוא לראות את ההתרחשות בקווים הכלליים, מספיק לו שרואה
31 הוא או שצריך הוא לראות את יסודות ההתרחשות ועיקריה" (ע"א 576/81

1 לעיל, עמ' 9, ע"א 2061/90 **מרצ'לי נ' מדינת ישראל**, פ"ד מז(1) 802.
2 בענייננו, המדינה היתה מודעת לאפשרות "חקירתו" של המנוח בידי
3 האסירים האחרים ובכללם, העבריינים ואף נערכה לכך בדרך של קביעת
4 נוהל מסודר (ת/1) ומכאן, הגם שלא צפתה את התרחשות האירוע הפלילי
5 לפרטיו, צריכה היתה לצפות את האפשרות להתרחשותו "בקווים כלליים"
6 ודי בכך כדי להטיל עליה את החובה לנקוט באמצעים סבירים למניעתו.

7

8 כללם של דברים, המדינה ידעה על קיומו של סיכון הצפוי לאסירים .17
9 המוחזקים בכלא והמצויים תחת השגחתה והיותם חשופים לסכנה של
10 "חקירות" אלימות, מצד אסירים אחרים הכלואים עימם, העלולות לגרום
11 למותם, במיוחד, לנוכח התרחשותו של אירוע דומה בעניינו של האסיר
12 האחר ומשכך, יכולה היתה לצפות את התרחשותו של האירוע הפלילי, על
13 פי אופיו הכללי ותכונותיו העיקריות ומכאן, שצריכה היתה לצפות את
14 התממשות הסיכון לחיי המנוח, בגדרו (ע"א 350/77 לעיל, עמ' 803) והיה
15 עליה לנקוט אמצעים סבירים למניעתו. על יסוד האמור ומשלא נמצאו
16 שיקולים שבמדיניות משפטית המצדיקים את שלילת החובה (ראה
17 והשווה: ע"א 593/81 **מפעלי רכב אשדוד בע"מ נ' ציזיק**, פ"ד מא(3) 169,
18 184-185), הנני קובע כי המדינה חבה חובת זהירות מושגית וקונקרטיית
19 כלפי המנוח, בעניין האירוע הפלילי.

20

21 **ההתרשלות:**

22 מה הם האמצעים הסבירים שניתן היה לנקוט כדי למנוע את התרחשות .18
23 הנזק? אכן, רמת הזהירות הדרושה הינה של האדם הסביר ומשקפת איזון
24 ראוי בין הערכים והאינטרסים שיש להביאם בחשבון. סבירות הינה מושג
25 נורמטיבי, אובייקטיבי ונקבעת על ידי איתור השיקולים הרלוונטיים ואיזון
26 ראוי ביניהם, על פי משקלם. "... **סבירותם של אמצעי הזהירות נקבעת על**
27 **פי אמות מידה אובייקטיביות, המגולמות באמירה, כי על המזיק לנהוג,**
28 **כפי שאדם סביר היה נוהג בנסיבות העניין**" (עניין ועקנין, עמ' 131). לכן,
29 השאלה הינה, אם המזיק סטה מרמת התנהגות הנתפסת כראויה בחברה
30 (ההתרשלות אובייקטיבית). סבירות ההתנהגות הינה תמיד פונקציה של
31 הנסיבות. מקובל, כי הסבירות אינה דורשת נקיטה בכל האמצעים

1 האפשריים להסרת הסיכון הצפוי, אלא את האמצעים הסבירים בלבד, שכן
2 אחריות ברשלנות איננה אחריות מוחלטת, זוהי אחריות המטילה על
3 המזיק את החובה לנקוט באמצעי זהירות סבירים למניעת הנזק (ע"א
4 5604/94 חמד נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(2) 498). שאלה זו היא נורמטיבית
5 ולא תיאורית ונקבעת על ידי האיזון בין השיקולים הרלוונטיים בהתאם
6 למשקלם (ע"א 6296/00 קיבוץ מלכיה נ' מדינת ישראל – פורסם בנבו).

7

8 הנה כי כן, תוכנה של הסבירות נקבע על פי האיזון הראוי בין הערכים .19
9 והאינטרסים הרלוונטיים להכרעה ומטרתו לקבוע את הערך החברתי של
10 התנהגות המזיק. במסגרת איזון האינטרסים יש לקחת בחשבון את
11 האינטרסים של המזיק, הניזוק והציבור. מנקודת מבט של הניזוק יש לבחון
12 את חומרת הפגיעה והסתברות התממשות הנזק, ככל שתוחלת הנזק גבוהה
13 יותר, יש לנקוט ביותר אמצעים לסיכול התממשות הסיכון. מנקודת מבט
14 המזיק יש לבדוק את ההוצאות שנדרש להוציא למניעת הסיכון ועלויות
15 שיידרשו ומנקודת מבט הציבור את החשיבות החברתית.
16 סבירות ההתנהגות היא פועל יוצא של האיזון שנערך ולפיכך אמצעי
17 הזהירות שיידרשו אינם גורם קבוע אלא משתנה על פי הנסיבות, שכן
18 העלויות שיידרשו הן פונקציה של נסיבות של כל עניין ועניין. אמצעי
19 הזהירות חייבים לעמוד ביחס מתאים לסיכון שנוצר ובקיצור, שקלול רמת
20 הסיכון אל מול עלות אמצעי הזהירות (ע"א 5604/94 לעיל, עמ' 510).

21

22 בפסיקה מצאנו, כי נעשה שימוש ב"נוסחת" השופט לרנד-האנד (Learned
23 Hand) לבחינת התרשלות המזיק בנסיבות כל מקרה ומקרה. "נוסחת
24 האנד" משקללת את שיעור ההסתברות לקרות הנזק (P), שיעורו (L)
25 וההוצאות הנדרשות למניעתו (B), כאשר תוטל אחריות מקום בו שיעור
26 הנזק, בנסיבות העניין עולה על ההוצאות הדרושות למניעתו (B<PL) (ע"א
27 5604/94 לעיל, בעמ' 509). דרך זו מקובלת ומוכרת במשפט האמריקאי
28 (Restatement 2nd Torts, §291) והורתה בגישה הכלכלית למשפט שם
29 וביישום עקרון "ההרתעה היעילה". השימוש ב"נוסחת האנד" מסייע
30 לבחינת סבירות ההתנהגויות והגם שאין בה כדי ליתן פתרון כולל לעניין

1 יסוד ההתרשלות, נעשה בה שימוש תדיר. זאת ועוד, כאשר באים לבחון את
2 שיקול הדעת של הנתבעים באספקלריה של סבירות, יש לזכור כי "אין
3 לבדוק את הדברים בדיעבד באמת המבחן של מעבדה" (ע"א 3684/98
4 מדינת ישראל נ' אלחלייל – טרם פורסם). אך נכון, בחינת סבירות הפעולה
5 נעשית על יסוד הנסיבות שנגלו לעיני הנוגעים בדבר ועל יסוד הנתונים שהיו
6 ידועים להם בזמן אמת (עניין סמרה, עמ' 189, ע"א 3889/90 לרנר נ' מדינת
7 ישראל פ"ד נו (4) 304).

8
9 ככלל, השאלה מהם אמצעי הזהירות הנדרשים לשם הגנה על אסיר בבית .21
10 כלא איננה קלה כלל ועיקר ואף הנני מוכן להניח לטובת המדינה,
11 ששלטונות הכלא אינם מסוגלים לבטח אסיר מפני כל פגיעה בידי אסיר
12 אחר, שכן ידוע הדבר כי כלא הוא מטבעו מקום המיועד לאלימות, בו קיים
13 ריכוז של אנשים אלימים מלכתחילה, שבשל כך נכלאו, זאת נוסף על המתח
14 המתלווה בהכרח לתנאי החיים בכלא, שיש בו כדי להגביר את הסכנה
15 לאלימות. לכל אלה יש להוסיף את האילוצים של שלטונות הכלא על פיהם
16 חייבים הם לתפקד במסגרת תקציב נתון, תוך שימוש במבנים שרבים מהם
17 לא הותאמו מראש לייעודם וכי מדובר בשירות שלא יכול לתכנן באופן
18 מדויק את פעילותו ובשל הנסיבות, נוצרים לעיתים בבית הכלא תנאי
19 צפיפות קשים (ראה והשווה – ת.א. (ת"א) 975/77 נגר ואח' נ' מדינת
20 ישראל פ"מ תשמ"ה (1) 490). יחד עם זאת, יש להקפיד עם שלטונות הכלא,
21 שיגנו על האסירים בצורה הטובה ביותר, המתאפשרת בתנאים ובמגבלות
22 הקיימים, שכן מי שנדון למאסר, לא רק חירותו נשללה אלא גם נשללה
23 ממנו כמעט לחלוטין היכולת להגן על עצמו, שאף אם הוא יודע כי הוא נתון
24 בסכנה, הוא אינו יכול לברוח, אינו יכול להסתתר ואינו יכול להצטייד
25 בנשק או בכלים אחרים להגנתו (שם, שם). לאחר שאמרנו כל אלה, נעבור
26 ונדון בעניין האמצעים שנקטו על ידי שלטונות הכלא והאם היה בהם כדי
27 ליתן מענה סביר למניעת התממשות האירוע הפלילי.

28
29 מהראיות עולה כי נוהל ספירת האסירים היה לקוי, בעייתי ולא איפשר .22
30 פיקוח סביר ויעיל על שלומם. במהלך הספירה היו האסירים ישובים על
31 דרגשים שגבם אל הסופרים "על מנת למנוע ניסיון חטיפה או התקפת

1 פתע" (פרוט' מיום 8/1/07, עמ' 18, ש' 3). הספירה התבצעה בזריזות ומחוץ
2 לתא "...מתחילת המזדרון" (שם, ש' 26). במהלך הדיון בבית המשפט
3 המחוזי, בנצרת (ת.פ. 81/96, שהעתק מפרוט' הדיון צורף לתצהירי
4 התובעים) העיד אביחי בן חמו, אשר שירת בכלא מ-1/96, כסגן מפקד
5 פלוגה א' ואשר בתחום אחריותו נמצא האגף המכונה "הרכבת" (המורכב
6 משלושה תאים ובכללו, התא - 3ז - שם שהה המנוח). העד מסר על נוהל
7 ספירת האסירים, כמי שהיה נוכח ביום האירוע במקום והיה אחראי על
8 ביצועו. לדבריו, ספירת צהריים וערב היו מתבצעות תוך כניסה לאגף
9 "הרכבת" וספירת מספר האנשים שנמצאים בכל אחד ואחד מהתאים שם.
10 העד הוסיף, כי באותה תקופה "...הסמל תורן של אותה פלוגה קורא את
11 שם העצור והאסיר עונה את מספרו... לאגף הרכבת בשעת ספירה נכנסים
12 קצין וסמל וחייל מאבטח. חייל המאבטח עומד בפתח התא, הקצין והסמל
13 לא נכנסים לתאים אלא עומדים במסדרון בדלת הכניסה לתא. האסירים
14 יושבים באותו זמן על המיטות... במידה ומישהו חסר יוצאים מחוץ לתא
15 ובודקים הקצין והסמל התורן של אותו יום... לא נתקלנו אף פעם במצב
16 שקוראים את שם האסיר הוא איננו עונה את מספרו. נכון לאותה תקופה
17 אם אסיר אחר היה נוקב במספר של רעהו על אף שחברו לא נמצא בתא
18 אנחנו לא יכולנו לדעת את זה אז" (פרוט' מיום 18/9/96, עמ' 6). העד ניר
19 פייוש, הוסיף, כי "...יש זמנים קבועים לספירות... אין אצלנו למיטב
20 ידיעתי ספירות פתע... בספירה אנחנו במסדרון, כאשר סיימנו את
21 הספירה בתא עדיין האסירים אסור להם להסתובב הם צריכים להישאר
22 באותו מצב בעת הספירה עד שאנחנו מסיימים את הספירה בכל התאים...
23 בלתי אפשרי שאנחנו נדע אם במקרה אסיר כלשהו עונה לא רק את
24 המספר שלו אלא מספר של אחר או של אחרים. אנחנו מקבלים גליונות
25 ספירה זה רשום מאוד חלש כשאני נכנס לתא הוא חשוך אני מרוכז במה
26 שמודפס על גליונות הספירה ואני לא מתמקד במי שעונה לי. אני קורא
27 את השם ובודק ברשימה אם ליד השם זה המספר שקראו כך שאני לא
28 יכול לראות בכלל מי אומר". בהמשך, "...בתאים ב"רכבת" לא יכולים
29 לקפוץ כי התאים סגורים אלא רק כשאנו עומדים ללכת והדלתות
30 נפתחות" (שם, עמ' 12-13) (הדגש לא במקור – מ.ב.). בחקירתו, העיד העד
31 מנחם בנש כי "...גילינו שעדיף שהכלואים יהיו ישובים עם הגב אלינו"

1 (פרוט' מיום 8/1/07, עמ' 19, ש' 19-20). מנהל הכלא, שמואל אלבו, העיד כי
2 **"...הספירה נעשית במזדרון הפנימי ולא מתוך כניסה לתאים עצמם"** (עמ'
3 24, ש' 23) ובהמשך, **"...ספירת הכלואים היתה בדרך של מה שמכונה**
4 **"ספירת ראשים" ... ובזמן הספירה ישבו עם גבם לסופרים... זה היה**
5 **מטעמי אבטחה"** (עמ' 25, ש' 7-15). העד הודה בחקירתו כי בנסיבות אלו,
6 לא ניתן **"...לזהות מצוקה של כלוא אשר יושב עם גבו אל הסופרים"** (עמ'
7 26, ש' 1-2) והוסיף **"...כי אין דרך שלפיה ניתן לפנות לכלוא ביוזמת**
8 **השוטרים שאז נחשד הכלוא בשיתוף פעולה. הכלוא יכול לפנות באמצעות**
9 **השוויש או באמצעות עורך הדין שלו"** (עמ' 25, ש' 24-25). העד הדגיש כי
10 לא היתה דרך אחרת לכלואים להציג את טענותיהם במהלך הספירה (שם,
11 ש' 16) שכן קפיצתם במהלך הספירה מעוררת חשש להתנהגות תוקפנית
12 מצידם שחייבה התייחסות הולמת והגם **"...שהיו הרבה מקרים כאלה**
13 **בעבר מדובר בפרקטיקה שלא היתה מעוגנת בנוהל מסודר"** (שם, ש' 23-
14 22). כמו כן הוסיף כי לאחר התרחשותו של אירוע דומה בעניינו של האסיר
15 האחר **"...חשבנו לזהות מקרים שבהם נכנסים אל תוך האוהל ולהסתכל**
16 **על פני הכלואים"** (שם, ש' 26-27) שכן **"...שמקריאים את שמם הם**
17 **מסתובבים ואז ניתן להביט בהם ולבדוק אם יש כלוא הנמצא במצוקה"**
18 (שם, ש' 27-28), אך בפועל, הדבר לא נעשה ובעניינו, **"...הספירה היתה**
19 **כאשר הכלואים היו עם גבם כלפי הסופרים"** (שם, ש' 29). כך לעניין נוהל
20 ספירת האסירים ולעניין האפשרות לפקח ולבקר על אירועים המתרחשים
21 בתאים, העיד מנהל הכלא כי **"...בעקבות האירוע הראשון לא שונו**
22 **האמצעים שנועדו... להבטיח הישנותם של מקרים דומים"** (שם, עמ' 28,
23 ש' 9-10) וכי **"...לא הוכנסו אמצעים טכנולוגיים לתאים"** ובהמשך,
24 **"...לטעמי אין דרך לשלול אפשרות קיומם של אירועים דומים אלא**
25 **באמצעים טכנולוגיים הנוהגים אצל השב"ס"** (שם, ש' 20-23). בהמשך
26 הוסיף, כי חלף אמצעים טכנולוגיים, ניתן להיעזר באמצעים אנושיים ובכלל
27 זה, פיקוח שמכונה "תשמוע", שהכוונה לחייל או שוטר הנמצא בקרבת
28 התא כל הזמן ואף מביט לתוך התא פנימה. יחד עם זאת, הודה, כי קיימות
29 מספר נקודות "מתות" בתא שלא ניתן לראות את הנעשה שם (שם, עמ' 29,
30 ש' 1). אם כן, מעדותו של מנהל הכלא, שיש ליתן לה משקל רב, הן לנוכח
31 תפקידו ומקומו, עובר לאירוע הפלילי והן לנוכח טיבה, המהווה הודאת בעל

1 דין (ואין לקבל את טענת המדינה בסיכומיה – ס' 379 – שיש להתייחס
2 לעדותו בזהירות, לנוכח היותו "נתבע אישית"), עולה כי קיימים אמצעים
3 טכנולוגיים, אשר יש בהם כדי להוות אמצעי מתאים בדבר פיקוח ובקרה
4 על הנעשה בתאי הכלא ומניעת אירועים חריגים ועל אף התרחשותו של
5 אירוע דומה, בעניינו של האסיר האחר, לא הופקו הלקחים המתבקשים
6 ולא נעשה דבר בעניין זה.

7
8 הינה כי כן, מעדויות נציגי המדינה עולה כי נוהל ספירת האסירים היה לקוי .23
9 ורשלני, שכן זה נעשה ברגיל, בחוץ לתאים, במהירות ובחפזון, מבלי שניתן
10 להבחין באופן סביר בסימני מצוקה של מי מהאסירים. האסירים ישבו עם
11 גבם לסופרים, אשר נעמדו במסדרון דלת הכניסה ולא בתא פנימה, כאשר
12 התא חשוך, הסופרים מتركזים בגליונות הספירה ולא מתמקדים במי
13 שעונה לקריאתם. בנסיבות אלו, לא ניתן היה להבחין, באופן סביר, בסימני
14 חבלה על גופו של אסיר שעובר "חקירה" וככל שרצו האסירים להסתיר את
15 נוכחותו לפרק זמן מסוים, לא היה בכך כל קושי, שכן ניתן היה להתחזות
16 בשמו ולהשיב לקריאת מספרו על ידי אסיר אחר. זאת ועוד, גם אם ביקש
17 אסיר מסוים לסמן לרשויות הכלא על סימני מצוקה, ניתן היה לעשות כן
18 רק באמצעות השוויש ואולם פשיטא הדבר, כי מקום בו קיימת התארגנות
19 מסודרת של אסירים בתא, המבקשת לחקור מי שנחשד בשיתוף פעולה, לא
20 יזכה האסיר לסיוע השוויש ולמצער, הדבר איננו אפשרי במהלך הספירה,
21 בשל היות התאים סגורים וככל שזה נעשה בסמוך, עלול היה הדבר
22 להתפרש כהתנהגות תוקפנית ולהוביל לתגובה חריפה (ת/1, ס' 12). בנסיבות
23 אלו, נדמה כי פתרון יעיל ופשוט, תוך שמירה על כללי אבטחה מתאימים,
24 הינו ביצוע הספירה, כאשר האסירים מפנים את פניהם אל מול הסופרים,
25 בעת קריאת שמם. ספירה בדרך זו תאפשר זיהוי מלא של האסירים וגילוי
26 סימני מצוקה, ככל שישנם כאלה. כך נעשה הדבר לאחר התרחשות אירוע
27 דומה בעניינו של האסיר האחר ויש להצר, כי נוהל מסוג זה, לא יושם גם
28 בענייננו. לחילופין, ניתן היה לאמץ אמצעים טכנולוגיים, שיש בהם כדי
29 להבטיח פיקוח מלא וצמוד על התנהגות האסירים בתא ולמנוע פגיעות
30 בהם, כדוגמת האירוע הפלילי ונדמה, ששום תירוץ תקציבי אינו יכול
31 להועיל, כשמדובר באמצעי בטיחות מינימליים, שיבטיחו, באופן סביר, את

1 שלומם של האסירים הנמצאים במשמורת המדינה (ת.א. (ת"א) 975/77
2 לעיל, עמ' 14). ודוק – האירוע הפלילי נמשך מספר ימים ולא היה בבחינת
3 אירוע ספונטני, מיידי ומהיר, על רקע דחף פנימי של אדם בודד ומתוך
4 התפרצות בלתי צפויה (ע"א 6279/04, לעיל). מהראיות עולה כי התנהגות
5 העבריינים היתה מתוכננת ומאורגנת. הכאת המנוח, מכות נמרצות, במשך
6 זמן רב, שהותירו סימנים של ממש בגופו (ראה הודעתו של העד ____
7 אמטיר, אסיר שהוחזק בסמיכות למנוח ואשר תיאר "פעולות חקירה"
8 שנמשכו כמעט שבוע ימים – עמ' 3, ש' 11 להודעה, ביום ובלילה עד כדי כך
9 שהמנוח לא היה יכול ללכת על רגליו, שם, ש' 14-15), צריכה היתה
10 להתגלות במועד, אילו רק ננקטו האמצעים, לעיל. עוד עולה מהראיות, כי
11 ניתן היה למנוע את מותו של המנוח, אילו ננקטו אמצעים סבירים שעלותם,
12 יחסית לנזק נמוכה, כפי שנעשה בעניינו של האסיר האחר (בדרך של הפניית
13 פניהם של הכלואים במהלך ספירתם) או למצער, באמצעות פתרונות
14 טכנולוגיים אחרים, שיבטיחו פיקוח סביר על הנעשה בתוך התאים ובהעדר
15 פיקוח אנושי ("התשמוע") מתאים (בעניין זה מקובלים עליי דברי התובעים
16 בסיכומיהם - ס' 30-72). משלא נעשה כן ולא ננקטו אמצעים סבירים
17 למניעת התממשותו של האירוע הפלילי – התרשלה המדינה והפרה את
18 חובתה כלפי התובע.

19
20 .24 בסיכומיה, טוענת המדינה ל"הסתכנות מרצון" ו"אשם תורם" של המנוח,
21 עובר לאירוע הפלילי. לטענה זו אין בידי להסכים. שלילת אחריותו של
22 מזיק בשל הסתכנות מרצון של הניזוק, מותנית בשלושה תנאים מצטברים
23 הקבועים בסעיף 5 לפקודת הנזיקין: ידיעת הניזוק אודות הסיכון, לרבות
24 הערכת אופיו המסוכן, חשיפתו לסיכון, ורצונו לחשוף עצמו לסיכון
25 ולתוצאותיו המשפטיות, דהיינו: שאם יפגע – לא יהיה זכאי לפיצוי מן
26 המזיק. בענייננו, ניתן להניח לטובת המדינה כי המערער היה מודע
27 לסיכונים הכרוכים בהמשך החזקתו המשותפת עם העבריינים בכלא.
28 אולם, בכך בלבד, אין כדי ללמד כי המנוח חשף עצמו מרצון לסכנת הפגיעה
29 ולהשלכות המשפטיות הנובעות מכך. הסתכנות מרצון מתקיימת במקרים
30 חריגים ויוצאי דופן והנטל להוכחת הטענה מוטל על הנתבע (ע"א 1892/95
31 לעיל, בעמ' 720). בענייננו, לא הוכחו התנאים המצטברים לעניין זה, ויש

1 להניח כי אדם סביר לא ימחל מרצונו על זכותו לתבוע פיצוי מן המזיק בשל
2 עוולה שביצע כלפיו. כדי שיחשב הניזוק כמי שחשף עצמו מרצון לסיכון, יש
3 להראות כי לא פעל מתוך לחצים אשר מנעו ממנו את האפשרות לקבל
4 החלטה חופשית ובדרך כלל, אין לומר כי נתונה בידי אסיר בחירה חופשית
5 להסתכן או שלא להסתכן במהלך תקופת כליאתו (ראה והשווה ע"א
6 971/03 בגא נ' מלול – פורסם בנבו, פיסקה 14). כך לעניין "הסתכנות
7 מרצון" וכך גם לעניין "אשם תורם", שכן, אף שבמקרים מתאימים ניתן
8 לייחס לניזוק התרשלות כלפי עצמו, אין כך הדבר בענייננו, מקום בו פעולתו
9 של המנוח רצונית ולא רשלנית (ע"א 1892/95 לעיל, עמ' 721). טוענת
10 המדינה, לחילופין, כי יש לחייבה רק על פי מידת אחריותה, שכן את
11 האחריות העיקרית יש להטיל על העבריינים שגרמו למותו של המנוח.
12 בטענה זו אין כל ממש. מושכלות יסוד בסוגיית "מעוולים במשותף" הינן כי
13 מקום בו גרמו מספר מעוולים לנזק אחד שאינו ניתן לחלוקה, אחראים
14 המעוולים כולם, יחד ולחוד, לפיצוי הניזוק בגין הנזק שנגרם לו עקב
15 העוולה. לפיכך, כל אחד מהמעוולים שמות המנוח היה בגדר צפייתו
16 הסבירה, אחראי כלפי המנוח והעזבון בנעליו, למלוא הנזק (ע"א 8199/01,
17 לעיל, פיסקה 10) ואילו ביחסים בינם לבין עצמם, נקבעת מידת השתתפותו
18 של כל אחד מהם על פי מידת אחריותו. בענייננו, התובענה הוגשה כנגד
19 המדינה ולא כנגד העבריינים ואולם, דרך זו אינה פסולה, שכן, כפי שקבענו,
20 אחריות המעוולים הינה יחד ולחוד ואין חובה לתבוע את כל המעוולים
21 יחדיו. יחד עם זאת, אין בכך כדי ללמד על מידת אחריותם של העבריינים
22 וחלקם באחריות למותו של המנוח יכול שיתברר בתביעת "שיפוי בין
23 מעוולים" ועל פי הקבוע בסעיף 84 לפקודת הנזיקין וכך גם נעשה,
24 משהוגשה כנגדם ההודעה לצד שלישי וניתן לאחריה פסק הדין בעניינם.

25
26 טוענת המדינה בתוספת לסיכומיה (מיום 26/7/07 ומיום 7/8/07 - הגם .25
27 שאלו היו אמורים לכלול טענות בעניין הנזק בלבד), לעניין הכלל המשפטי,
28 "מעילה בת עוולה לא תצמח זכות תביעה" ואולם, אין הטענה רלוונטית
29 כלל לענייננו ולא ברור מה הקשר בין חובתה הבסיסית של המדינה, לשמור
30 על שלומם של אסירים הנתונים למשמורתה ובכללם, המנוח, לבין העבירות
31 המיוחסות לו, שבגינן נכלא. קבלת הטענה, יש בה משום מתן פטור גורף

1 בעניין אחריותה, כלפי אסירים המצויים בהשגחתה, שהרי רובם נכלאו
2 בקשר לפעילות טרור ואין להעלות על הדעת שחרור גורף שכזה. עוד טוענת
3 המדינה, להחלת הפטור הקבוע בסעיף 5 **בחוק הנזיקין האזרחיים (אחריות**
4 **המדינה)**, התשי"ב – 1952, בהיות המנוח פעיל טרור ובשל פעולת השמירה
5 בכלא, המהווה "פעולה מלחמתית", המזכה את המדינה בפטור מאחריות.
6 טענות אלה אין לקבל ומוטב היה אילו לא נטענו כלל ומשנטענו – יש להצר
7 על שהועלו, שכן מלבד היותן סתמיות ובלתי רלוונטיות, אלה, לא נטענו
8 בכתב ההגנה ומהוות הרחבת חזית אסורה שיש לדחותה.

9
10 טענה דיונית נוספת שעוררה המדינה בסיכומיה, עניינה בצו הירושה ולפיה, .26
11 משלא הוגש צו ירושה מקורי – אין להגישו כנספח לסיכומי התובעים. אכן
12 נכון, בהחלטת בית המשפט מיום 7/6/06 (עמ' 4, ש' 12) התקבל צו הירושה
13 כראיה בתובענה, אם כי "בכפוף להצגת המקור" ואולם, לא נקבע מועד
14 להגשתו. בנסיבות אלו, נדמה, כי התובעים אינם מנועים להגשת מסמך
15 המקור, במסגרת סיכומיהם, במיוחד מקום בו המדינה לא חלקה על תוכנו,
16 במהלך הדיון ולא העלתה כל טענה בעניינו, לרבות לעניין מועד הגשתו
17 ומשכך, דין טענתה להדחות.

18
19 מכאן ולאחר שקבענו את אחריות המדינה לפיצוי התובעים, נעבור לדיון
20 בשאלת גובה הנזק.

21
22
23 **ה. על הנזק:**

24 **כאב וסבל - קיצור תוחלת חיים:**

25 .27 אחת האבחנות המושגיות והבסיסיות ביותר בתורת הפיצויים היא זו שבין
26 נזקים ממוניים לבין נזקים שאינם ממוניים. נזק לא ממוני לא הוגדר בצורה
27 מפורשת בפקודת הנזיקין ואולם, לנוכח ההגדרה הקיימת לעניין נזק ממוני,
28 ניתן להגדירו כנזקים שאינם כספיים ושאינם ניתנים לתרגום באופן ישיר
29 למונחים כספיים. לכן, הפיצוי על נזק לא ממוני מבוסס במידה רבה על
30 הערכות אינטואיטיביות-שרירותיות. במסגרת הפיצוי בגין נזק לא ממוני
31 בשל פגיעה גופנית מוכרים בפסיקה שני ראשי נזק, כאב וסבל וקיצור תוחלת

1 חיים (ד' קציר **פיצויים בשל נזקי גוף**, כרך א' (הוצ' דקל, חיפה, תשס"ג -
2 (2003), 891, להלן: "קציר").

3
4 28. פקודת הנזיקין מחייבת פסיקת פיצויים בגין כאב וסבל, על יסוד הכאב
5 והסבל של הניזוק (ע"א 702/87 **מדינת ישראל נ' ג'ון כהן** פ"ד מח (2), 705,
6 727). את שיעור הפיצוי יש לקבוע בהתחשב בכל נסיבות העניין, כאשר בית
7 המשפט נדרש להעריך את הכאב והסבל של הנפגע, בהתחשב במהות הפגיעה
8 וכלל הנסיבות הרלוונטיות ועל פי אמות המידה שנקבעו לעניין זה בהלכה
9 הפסוקה.

10
11 29. לצד ראש הנזק של כאב וסבל ניצב, בגדר הפיצוי בגין נזק לא ממוני, ראש
12 הנזק של קיצור תוחלת חיים, שבמהותו אובייקטיבי, שאיננו מהווה פיצוי
13 בגין תחושתו הסובייקטיבית של הניזוק בחייו על דבר מותו, איננו מותנה
14 בתודעתו של הניזוק (ע"א 773/81 **עזבון המנוח רוברט פרייליך נ' מדינת**
15 **ישראל**, פ"ד לו(4) 816, 824 (1982) (להלן: "פרשת פרייליך"); ע"א 295/81
16 **עזבון המנוחה שרון גבריאלי נ' גבריאלי**, פ"ד לו(4), 533, 560 (1982)) וטיבו
17 "פצות על הנזק הלא כלכלי שבעצם שלילת החיים" (ע"א 295/81 הנ"ל,
18 בעמ' 547). על פי ההלכה הפסוקה, זכאי גם עזבונו של אדם, שנפגע בתאונה
19 קטלנית לפיצוי בראש הנזק של קיצור תוחלת חיים (ע"א 148/53 **מ. פנץ**
20 **ואגד בע"מ נ' צ. פלדמן**, פ"ד ט(2) 1711). אכן, כל אדם שתוחלת חייו קוצרה
21 ראוי לפיצוי בגין כך, אולם יש להבחין בין מקרים ונסיבות שונות. הגישה
22 שהתקבלה כיום, לקביעת אומדן הפיצוי, היא בדרך של מספר השנים,
23 שאיבד הנפגע ועל פי ממוצעים סטטיסטיים וכדברי השופט ברנזון, בע"א
24 15/66 **פסח שנער ו"חן" חברה לביטוח בע"מ נ' פריד חסן**, פ"ד כ(2) 455
25 (להלן: "פרשת שנער"): "... לפיכך נראה לי כי קנה המידה היחידי הוא
26 אורך החיים שאבד; וגם בזה יש, כמובן, מידה לא קטנה של ניחוש
27 והשערה. אבל לפחות כאן אפשר להתבסס על ממוצעים סטטיסטיים ועל
28 נתונים רפואיים אובייקטיביים" (שם, עמ' 460; ראה גם פרשת פרייליך
29 לעיל; פרשת אטינגר לעיל; ע"א 2099/94 **חיימס נ' איילון**, פ"ד נא(1) 529,
30 534 (1997); ע"א 9656/03 **עזבון המנוחה ברטה מרציאנו ז"ל נ' ד"ר יורם**
31 **זינגר**, (טרם פורסם, 11.4.05); ע"א 384/74 **עזבון המנוח דוד אזולאי נ'**

1 מפעלי יציקה וולקן, פ"ד ל(1) 374, 376 (1975); ע"א 402/75 עזבון ישראל
2 משיח נ' רוזנבלום, פ"ד ל(3) 97, 101 (1976)). מכאן, שיעור הפיצוי שיש ליתן,
3 יגזר על פי מספר "השנים האבודות", שכן "... בכל הנוגע לראש הנזק של
4 קיצור או אובדן תוחלת החיים, מודד חשוב הוא אורך תקופת "השנים
5 האבודות", אף כי מובן הוא, שאין לנקוט בדרך של חישוב "מתמטי",
6 הקובע "תעריף" לכל שנת-חיים" (פרשת אטינגר, פסקה 82).

7

8 30. קיצור תוחלת החיים נבחן, אם כן, על פי שני פרמטרים, אורך תקופת החיים
9 שאבדה ואיכותם הצפויה. מכיוון שמדובר בראש נזק אובייקטיבי, שיעור
10 הפיצויים נקבע על פי אמות מידה אובייקטיביות ומאחר ולא ניתן לקבוע
11 קביעה מדויקת, הקביעה נעשית למעשה על פי גילו של המנוח בעת הארוע
12 ותוחלת חייו הצפויה בהתחשב במצבו. על ראש נזק זה אמר מ"מ הנשיא
13 זילברג, כי הוא: "הפרשה הקשה ביותר בכל תורת הנזיקין" (פרשת שנער
14 לעיל, עמ' 462).

15

16 31. הקושי הרב הוא, בקביעת פיצוי כספי ממשי עבור הדבר היקר מכל, חייו של
17 האדם. הפיצוי לא ישיב את המת והוא מפצה למעשה את היורשים בחסרונו
18 של המת: "... אין צריך לאמר כי שום כסף לא ישווה לאבדן חיים ולא יפצה
19 על שלילת טוב החיים. אבל אם נגזר איכשהו לפצות על כך בכסף, חייב
20 הסכום להיות פיצוי ממשי על אובדן דבר שהוא יקר מכל יקר" (כב' השופט
21 ברנזון בפרשת שנער, עמ' 460).

22

23 32. בתחילה, פסקו בתי המשפט סכומים צנועים עבור קיצור תוחלת חיים
24 ואולם, בשנים האחרונות, כעניין שבמדיניות משפטית, ניכרת מגמת עלייה
25 בסכומים הנפסקים, בגין נזקי הגוף הלא-ממוניים ובתי המשפט נתנו ביטוי,
26 בפסיקתם לסכומים "ממשיים", המבטאים את "קדושת החיים" שאבדו או
27 קוצרו ומבלי שנדרשו, לצורך קביעת שיעור הפיצוי, לחוק הפיצויים לנפגעי
28 תאונות דרכים, תשל"ה - 1975. כמו כן, חלו תמורות בחברה הישראלית
29 ביחסה לשכול ולאובדן ובתי המשפט החלו ליתן דעתם לחוק יסוד: כבוד
30 האדם וחירותו, שתחולתו והעקרונות הנגזרים ממנו השפיעו על גובה הפיצוי
31 (ת. א. י-ם) 1751/96 דבורה גרוס נ' פז גז חברה לשיווק, תק-מח 2002(2),

1 2897 (להלן: "פרשת גרוס"); ת"א (ב"ש) 3231/98 **עזבון המנוח שלומי**
2 **טולדו נ' מדינת ישראל**, תק-מח 2001 (2), 41605. פסיקת בתי המשפט נתנה
3 ביטוי לגילו של המנוח, לאופן מותו והתחשבה בקיומו של אשם תורם, כל
4 מקרה לפי נסיבותיו (ראה לעניין זה ת"א (י-ם) 2555/00 **רביב מרגלית נ'**
5 **מד"י**, תק-מח 2004 (3) 5634, (להלן: "פרשת רביב")). יחד עם זאת, סקירת
6 הפסיקה מלמדת על העדרו של מכנה משותף ממשי וסטיית התקן, בסכומים
7 שנפסקו, גדולה ביותר ונעה במתחם של עשרות אחוזים. לסקירת הפסיקה
8 והפרקטיקה הנוהגת לעניין פסיקת פיצויים, בגין קיצור תוחלת חיים ראה:
9 רונן פרי, "על חוסר העקביות בפסיקת פיצויים בגין קיצור תוחלת חיים",
10 **עלי משפט ד**, 151. במאמרו, מביא המחבר טבלה, המפרטת את הפיצוי
11 שנפסק, בגין קיצור תוחלת חיים, במקרים של פגיעה קטלנית ועל בסיס
12 נתונים סטטיסטיים של תוחלת חיים ממוצעת (שם, עמ' 165). כך למשל,
13 בפרשת **רביב**, עבור 62 שנים אבודות נקבע פיצוי של 500,000 ₪; בפרשת
14 **גרוס**, עבור 76 שנים נקבע פיצוי של 700,000 ₪; בעניין **אטינגר**, בבית
15 המשפט המחוזי בירושלים בת.א. (י-ם) 4/95 **עזבון המנוח מיכאל נ' החברה**
16 **לשיקום**, תק-מח 99 (3), 29789, נפסק פיצוי בגין 59 שנה, בסך של 350,000
17 ₪ (לא כולל ריבית); בת.א. (י-ם) 1289/98 **עזבון המנוחה טלי וייס נ' ארנון**
18 **חמל**, (טרם פורסם, 1.10.02), נפסק סכום של 1,000,000 ₪ על קיצור תוחלת
19 חיים של 62 שנים כולל כאב וסבל (ראה גם, ע"א 398/99 **קופת חולים של**
20 **ההסתדרות הכללית נ' לאה דיין**, פ"ד נה(1) 765; ת.א (חיפה) 1011/01
21 **עזבון ויורשי המנוח נאיל מחאמיד נ' ג'בארין חליל**, תק-מח 2004(3), 499).
22 המחבר בדק ומצא, כי הסכום הממוצע שנפסק לעזבונו של אדם שנפטר על
23 ידי מעשה העוולה, הוא כ- 6,000 ₪ עם סטיית תקן של 3,150 ₪ (רי פרי
24 במאמרו, 164).

25
26 33. מאידך נקבע בפסיקה כי לאור ההלכה שנפסקה בעניין אטינגר בה הוכר
27 ראש הנזק של השנים האבודות, "יש מקום לשקול התאמה בין ראשי
28 הנזק, שכן אחד מהשיקולים להגדיל את שיעור הפיצויים עבור קיצור
29 תוחלת חיים היה היעדר פיצוי עבור הפסדי שכר בשנים האבודות, לפי
30 ההלכה שחייבה באותה עת" (ע"א (י-ם) 6599/05 **החברה האמריקאית**

1 הישראלית לגז בע"מ ואח' נ' עזבון המנוח דוד אשוש ז"ל, תק-מח 2006(1),
2 .(9771)

3
4 .34 עיון בכמה פסקי דין נוספים מהעת האחרונה מעלה את הנתונים כדלקמן:
5 בע"א 7644/02 עמר נ' חברת מקור הירדן בע"מ, (תק-על 2006(3) 4716)
6 נפסקו 350,000 ₪ למנוחה שטבעה בנחל החצבני, בת 26 במותה; בת.א.
7 (מחוזי י-ם) 1247/98 עזבון המנוחה יצחק נ' טביב נפסקו 1,000,000 ₪ בגין
8 קיצור תוחלת חייה של כל אחת מהמנוחות שנמחצו על ידי הקהל במהלך
9 פסטיבל ערד, בנות 15 ו-16 במותן, ונקבע כי "יש, בנסיבות העניין, להגיע
10 למסקנה כי שתיהן סבלו ייסורים קשים בעת התרחשות האסון, ויש
11 לקבוע את הפיצוי בהתאם... ניתן להעריך במידת הסתברות גבוהה כי
12 המוות שנגרם ע"י צפיפות ולחצים של קהל לא היה מיידי, ותהליך הגעתו
13 גרם למנוחות סבל רב" (תק-מח 2007(1), 7863, פסקה 17, להלן: "עניין
14 יצחק"); בת.א. (מחוזי ב"ש) 1302/00 אילוז נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו)
15 נפסקו 500,000 ₪ למנוח שהתאבד בתלייה, בן 36 במותו; בת.א. (מחוזי י-ם)
16 4270/02 עזבון המנוח ציון בן ישי ז"ל נ' ישראלייזר - רעים שותפות
17 (פורסם בנבו) נפסקו 400,000 ₪ למנוח שהתחשמל, בן 33 במותו; בת.א. (י-
18 ס) 4158/02 עזבון המנוח פלוני נ' משטרת ישראל, תק-מח 2006(4), 9544)
19 נפסקו 450,000 ₪ למנוח שנרצח ביריה, בן 36 במותו (לסקירת פסיקה
20 קודמת ראה שם, פסקה 10). לעניין זה ראה גם פסקי הדין שאוזכרו
21 בסיכומי התובעים (ס' 93).

22
23 .35 בענייננו, מהאופן בו נגרם מותו של המנוח, ניתן להסיק מסקנות, בדבר
24 הכאב והסבל שנגרמו לו (ע"א 8216/99 עזבון המנוח סמיון פרידמן ז"ל נ'
25 רפפורט, תק-על 2001(2) 15 וראה עניין יצחק, שם). חייו של המנוח דנן, בן
26 21 במותו, קוצרו בכ- 57 שנה, לפי תוחלת החיים לזכר בן גילו. כמו כן סבל
27 המנוח, עובר למותו, כאב וסבל. כעולה מכתב האישום המתוקן, חקירת
28 המנוח התנהלה תוך שהנאשמים "מפליאים בו את מכותיהם... במהלך
29 החקירה היה המנוח זועק כי הוא חף משפע ושוטח תחנוניו בפני מעניו" (ס'
30 3). כאמור, הנאשמים הודו בעובדות כתב האישום המתוקן, והורשעו על פי
31 הודאתם (הכרעת דין מיום 28/10/96 בת.פ. 81/96). זאת ועוד בחוות דעת

1 ד"ר היס נקבע כאמור כי מות המנוח נגרם "בעקבות חבלות קהות ישירות
2 (מכות), בכוח באופן יחסי רב, בגוו ובגפיים" (מש/2) וכי "חלק מהחבלות...
3 נגרמו מספר שעות או עשרות שעות לפני מותו" (מש/3). על יסוד האמור,
4 ביקשו התובעים בסיכומיהם (ס' 91-94), פיצוי בגין כאב וסבל, "בסכום שלא
5 יפחת מ - 1,000,000 ₪" ובשל קיצור תוחלת חייו של המנוח (ס' 95) סכום
6 נוסף של 500,000 ₪. לעומתם, המדינה בסיכומיה, טענה לקיצור תוחלת
7 חיים משמעותית, בשל "עיסוקו הצפוי לעתיד בטירור". בהתחשב בהלכה
8 הנוהגת, לעניין קביעת סכומים ממשיים ומאידך, בשים לב לראש הנזק
9 החדש, הנוסף, בעניין "השנים האבודות" וההתאמה המתחייבת ביניהם
10 ובהתחשב בגילו הצעיר של המנוח, תוחלת חייו והעדף אשם תורם וכן לנוכח
11 הסבל הרב שעבר, עד למותו, הגעתי לכלל מסקנה, כי יש לפסוק לעיזבון,
12 פיצוי בגין כאב וסבל, בסך של 250,000 ש"ח ובגין קיצור תוחלת חיים, פיצוי
13 בסך של 500,000 ₪, סך הכל 750,000 ₪, כשסכום זה כולל ריבית ליום מתן
14 פסק הדין.

15

16

אובדן השתכרות בשנים האבודות:

17 התובעים עותרים לפיצוי בגין הפסד השתכרות בשנים האבודות, בהתאם .36
18 להלכת ע"א 140/00 עזבון המנוח מיכאל אטינגר ז"ל נ' החברה לשיקום
19 ופיתוח הרובע היהודי (פ"ד נח(4) 486). את הפיצוי מבקשים התובעים לחשב
20 לפי הלכת ע"א 10990/05 פינץ נ' הראל, הקובעת "שלוש חזקות עובדתיות
21 שתקבענה את שומת הפיצויים בעניינו של קטין: השכר הממוצע במשק,
22 שיעור הפסד של 30% ותקופת השתכרות של 46 שנים" (תק-על 2006(2),
23 199, פסקה 11, להלן: "עניין פינץ"). התובעים טענו כי מאחר שהתובע למד
24 באוניברסיטת חברון עובר למעצרו, יש לחשב את בסיס השכר בעניינו לפי
25 השכר הממוצע לאקדמאי תושב השטחים, העומד על 2,272 ₪, לפי נתוני
26 הלשכה הפלסטינית לסטטיסטיקה, כאשר לטענתם, לאור גישה אופטימית
27 הצופה עליה בשכר בעתיד שמצאה ביטוי בפסיקה, יש להעמיד את בסיס
28 השכר על 2,886 ₪. לעומתם, המדינה בסיכומיה, לא הציגה טיעון מפורט
29 בעניין זה והסתפקה בטענה כללית וסתמית, שלפיה "אין להתחשב בהפסד
30 שנגרם לעיזבון עקב המוות פרט להוצאות קבורה".

31

37. העד _____ שחאתית הצהיר, כי המנוח "היה סטודנט באוניברסיטת
חברון כשנעצר לראשונה" (ס' 13). בעדותו הוסיף, כי המנוח "...למד בתיכון
גם ועבר את הבגרות והוא היחיד בינינו שעבר את הבגרויות ואז נכנס
לאוניברסיטה" (עמ' 8 ש' 16-17).

38. לעניין השכר הממוצע בשטחים נקבע בת.א. (מחוזי י-ם) כי זה עומד על סך
2,000 ₪, אשר "מתאים לבסיס השכר שנקבע בפסיקה בנסיבות דומות
והוא משקף את המצב כיום, יחד עם ציפייה, זהירה, לעתיד טוב יותר"
(תק-מח 2006(1), 9245, 9264 (2006), פסקה 77). כך נפסק גם בת.א. (מחוזי
חיפה) 770/99 האדר נ' דדון, תק-מח 2005(4), 1451). מאידך יצוין כי בע"א
ע"א 9192/04 Tryg - Baltica נ' בטראן, לא התערב בית המשפט העליון
בפסק דינו של בית המשפט המחוזי שקבע את השכר הממוצע בסך 2,500 ₪
(תק-על 2006(2), 3556).

39. בענייננו, משהמנוח היה במהלך לימודיו באוניברסיטה עובר למעצרו, הנני
סבור כי יש לקבוע את בסיס השכר לפי השכר הממוצע לאקדמאיים
בשטחים, ובסך 2,200 ₪, שכן, ניתן לסטות משיעור השכר הממוצע, כאשר
"בפני בית המשפט נתונים מיוחדים הנוגעים לנפגע שבפניו, שיש בהם
לסייע, ולו כללית, להעריך את כושר השתכרותו הצפוי בשונה מהשכר
הממוצע במשק" (ע"א 92/87 דנן נ' חודדה, פ"ד מה(2) 604, 607) וכך הוא
בענייננו שעה שהמנוח למד באוניברסיטה, וברגיל, היה צפוי לסיים את
לימודיו. בהתאם להלכה שנפסקה בעניין פינץ, יעמוד הפיצוי על סך 30%
מבסיס השכר האמור. המנוח, יליד 1975, היה צפוי להשתחרר מהכלא בשנת
1997, ולאחר מכן היו צפויות לו 45 שנות עבודה עד הגיעו לגיל 67.

משכך יש לפסוק פיצוי כדלקמן:

לעבר: $30\% \times 2,200 \text{ ₪} \times 120 \text{ חודשים} = 79,200 \text{ ₪}$ ובתוספת ריבית:
100,000 ₪.

לעתיד: $30\% \times 2,200 \text{ ₪} \times 420 \text{ חודשים ובהיוון: } 171,500 \text{ ₪}$.

סך כל הפיצוי בגין אבדן השתכרות בשנים האבודות: 271,500 ₪.

הוצאות קבורה:

1 התובעים מבקשים לפצותם בגין הוצאות קבורה ומצבה בסך משוערך של
2 10,000 ₪ בתוספת שיערוך להיום. העד שחאתית העריך את הוצאות
3 הקבורה בסך 10,000 ש"ח, הכולל "מצבה, הלוויה, ארון מתים, סוכת
4 אבלים שכללה השכרת כסאות וקניית מזון למבקרים במשך ימי האבל.
5 היתה זו תקופת צום של חג הרמדאן ולכן היה צורך בכמויות אוכל גדולות"
6 (ס' 17-16 לתצהירו). בחקירתו הנגדית הוברר כי המבקרים הביאו אוכל
7 לאבלים במהלך שלושה ימי אבל (עמ' 12 ש' 14-17). התובעים לא צרפו
8 קבלות לעניין הוצאותיהם. אמנם הוצאות אלו הינן בגדר נזק מיוחד שיש
9 להוכיחם, אך כיוון שאין חולק לגבי מותו של המנוח, רשאי ביהמ"ש בהעדר
10 ראיות, לפסוק פיצוי בגין ראש נזק זה, על פי אומדן כללי (ע"א 5994/96 בן
11 יאיר נ' עזבון עמר, תק-על (1)97 (933). (קציר, עמ' 1084). לאור כל האמור,
12 הנני פוסק את סכום הפיצוי בגין הוצאות קבורה, בדרך של אומדנה ובסך
13 של 10,000 ₪, ובשיערוך : 22,700 ש"ח.

14
15
16 **ו. ריכוז הפיצויים:**

17
18 41. לאור כל האמור, הנני מחייב את הנתבעים לשלם לתובעים, בתוך 30 יום,
19 את הסכומים כדלקמן:

20
21 א. כאב וסבל וקיצור תוחלת חיים – 750,000 ₪.

22 ב. אבדן השתכרות בשנים האבודות – 271,500 ₪.

23 ג. הוצאות קבורה – 22,700 ₪.

24
25 סה"כ : 1,044,200 ₪.

26
27 כמו כן ישאו הנתבעים באגרת בית המשפט, ובשכ"ט עו"ד התובעים בשיעור
28 20% ובתוספת מע"מ כחוק.
29

ניתן היום כ"ח באב, תשס"ז (12 באוגוסט 2007) בהעדר הצדדים

1

בר-עם משה, שופט

2